

**POLITIKA ZA MLADE:
ODRŽIVA BUDUĆNOST MLADIH
OSOBA U HRVATSKOJ**

1. UVOD

Cilj politike održive budućnosti mladih u Republici Hrvatskoj je osigurati odgovarajuće društvene uvjete za adekvatnu integraciju mladih čime bi se pridonijelo rješavanju problema gospodarskog nazadovanja i ublažavanju negativnih demografskih trendova. Mladi u suvremenom društvu koje obilježava proces starenja stanovništva postaju sve važniji društveni resurs u političkom planiranju jer je dobna skupina mladih direktno povezana s budućim razvojem države i gospodarstva.

Mladost se obično definira kao tranzicijsko razdoblje između djetinjstva i odrasle dobi, a razmjerno niska životna dob je karakteristika ove skupine. Za najnižu se granicu mladosti obično uzima dob od 15 godina, dok određenje najviše granice u posljednjih nekoliko desetljeća varira te se za nju određuju dobi od 24, 29 ili 34 godine. Razlog varijabilnosti gornje granice dobne skupine mladih pronalazi se u fenomenu produljenja procesa osamostaljenja i integracije mladih u društvo. Takav se fenomen naziva fenomenom produžene mladosti.

U pogledu situacije mladih u Hrvatskoj i njihovog društvenog i gospodarskog potencijala, uloga države i društva je stvaranje okvira za potpunu integraciju mladih što će imati pozitivne društvene i gospodarske ishode za hrvatsko društvo u cjelini.

2. ANALIZA STANJA

Prema istraživanjima Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu¹, suvremene generacije mladih odrastaju u značajno rizičnijim uvjetima društvene integracije nego što je to bio slučaj s ranijim generacijama. Modernizacijski procesi, koji uključuju slabljenje tradicionalnih obiteljskih i drugih odnosa i veza kao i uvriježenih načina međugeneracijskog prenošenja vrijednosti i obrazaca ponašanja, dovode do preoblikovanja poznatih oblika društvene reprodukcije, što prisiljava mlade na nesigurnije i tegobnije traganje za identitetom i individualnim strategijama društvene integracije. Individualne strategije, ako su provedene u krizno vrijeme, često puta mogu biti i negativne te uključivati pojave poput kriminalnog ponašanja, delikvencije i nasilja.

Modeli društvene integracije mladih su se značajno promijenili tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, posebice u Hrvatskoj čije tranzicijsko društvo poznaje puno veći broj rizika nego ranije socijalističko uređenje ili neko drugi razvijenije demokratsko društvo (Ilišin, 2013). Neke od karakteristika takvog društva su:

- Negativni demografski trendovi.
- Porast socijalnih i ekonomskih razlika među stanovništvom.
- Nejednakost obrazovnih šansi.
- Zaoštavanje kompetitivnosti na tržištu rada.
- Rast nezaposlenosti i prekarnog rada.
- Porast kriminala i rizičnih oblika ponašanja.

¹ Ilišin, V., et al. 2013. Mladi u vremenu krize.

- Pad kvalitete zdravstvene zaštite.
- Promjene društvenih vrijednosti.

Današnja generacija mladih u Hrvatskoj je odrastala u društvu koje je obilježeno traumama i skromnim gospodarskim razvojem, a integracija mladih u društvo tek treba biti provedena u uvjetima gospodarskog nazadovanja i velike osobne neizvjesnosti i nesigurnosti (osjećaj tjeskobe i besperspektivnosti; Ilišin, 2013).

Gospodarske i razvojne posljedice negativnih demografskih trendova

Hrvatsku u posljednjih nekoliko desetljeća obilježava snažno starenje stanovništva. Udio mladih u ukupnom stanovništvu Hrvatske je 1953. godine iznosio 27,7% da bi 2001. godine pao na 20,6%. Prema Popisu stanovništva iz 2011.godine, negativan se trend iz različitih razloga (ekonomska kriza, ratne traume, nezaposlenost, i dr.) nastavlja te iste godine iznosi 17,8%. Pretpostavlja se da će udio mladih 2026. godine iznositi u najboljem slučaju 15,2% i to samo pod uvjetom izostanka procesa iseljavanja mladog stanovništva iz RH. Ako se negativni trendovi u gospodarstvu i migracijama nastave u narednom razdoblju, RH će se naći u daleko nepovoljnijoj situaciji nego danas.

Posljedice starenja stanovništva, koje se u RH prvenstveno provode smanjenjem stope rođenih i povećanjem stope odljeva mozgova i iseljavanja mladih, su sljedeće:

- Stvaranje štete mirovinskom sustavu koji će krahirati zbog neodrživog odnosa između radne snage i umirovljenika/ica.
- Povećanje potrošnje za zdravstvo i mirovinski sustav.
- Nedostatak radne snage zbog povećanog umirovljenja stanovništva.
- Smanjenje kapitalnih investicija zbog povećane potrošnje u socijalnom sektoru.

Ovakvi rezultati će dovesti do smanjenja stope gospodarskog rasta i razvoja, ali i do slabljenja socijalnog razvoja zbog povećane potrošnje javnog novca u području zdravstva i socijalne skrbi te mirovinskog sustava. Odlaskom mladih iz Hrvatske, osim navedenih posljedica, najviše će biti pogođeno tržište rada koje će kontinuirano gubiti radnu snagu, posebice obrazovaniji sloj radne snage. Ovakav je fenomen već prisutan u hrvatskom društvu, a izostankom adekvatnih mjera za njegovo suzbijanje dodatno će pogoršati socioekonomsku situaciju u državi.

Nezaposlenost mladih

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje iz siječnja 2015. godine, 329.230 osoba u RH se nalazi u evidenciji nezaposlenih osoba što predstavlja 12.467 nezaposlenih više nego prethodnog mjeseca, te 49.054 osobe manje nego u siječnju 2014. godine. Od ukupnog broja nezaposlenih u evidenciji HZZ-a, 101.835 nezaposlenih osoba se odnosi na mlade osobe u dobi od 15 do 29 godina, što čini oko 30% od ukupnog broja nezaposlenih. Hrvatska je u pogledu nezaposlenosti mladih na samom dnu europske ljestvice zajedno sa Grčkom i Španjolskom, te ukupna nezaposlenost mladih prosječno iznosi u 2014. godini oko 50%.

Unatoč aktivnim mjerama zapošljavanja mladih koje je uvela trenutna vladajuća koalicija i koja je dovela do određenog smanjenja nezaposlenosti mladih, negativni trendovi koji su prouzrokovani takvim stanjem nisu eliminirani. Tu se prije svega misli na nezaposlene mlade koji se nalaze u dobi od 15 do 19 godina, a kojih se u siječanjskoj evidenciji obuhvaćaju skupinu od 15.000 nezaposlenih, od čega sam dio ima završenu srednju školu. Mladi iz te skupine, koji nisu završili srednju školu i koji ne participiraju u obrazovnom procesu, u potpunosti su socijalno isključeni i onemogućena im je perspektiva na tržištu rada.

Drugu važnu skupinu unutar mladih čine visokoobrazovane mlade osobe koje prema recentnom izvještaju Europske komisije pod nazivom The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report u Hrvatskoj tijekom zadnjih nekoliko godina imaju sve manju perspektivu na tržištu rada. S jedne strane, hrvatski sustav visokog obrazovanja im ne nudi uvijek adekvatnu perspektivu na domaćem tržištu rada, dok s druge strane, negativni gospodarski trendovi ne obećavaju tako skor oporavak. Stoga ni ne čudi što se već više od desetljeća o Hrvatskoj govori kao o zemlji pogođenoj fenomenom odljeva mozгова odnosno emigracije mladih visokoobrazovanih osoba.

Osim što visoka nezaposlenost mladih i egzodus mladih visokoobrazovanih imaju negativne posljedice na nacionalnu demografiju, mirovinski i zdravstveni sustav, te na smanjenje kapitalnih investicija u gospodarstvo, postoje još i neke direktne posljedice nezaposlenosti mladih od kojih su najvažnije sljedeće:

- a. *Promjene u radnoj etici i vrijednostima rada.* Prema psihologijskim istraživanjima, u životima mladih nezaposlenih ljudi prisutna je snažna radna etika. Vrijednosti koje su usvojene tijekom procesa socijalizacije su relativno stabilne i ne mijenjaju se lako. Kod dobrostojeće mladeži, nezaposlenost označava produljenu mladost koja ne dovodi do značajnije promjene radnih vrijednosti i radne etike. Međutim, kod siromašnijih nezaposlenih mladih, nezaposlenost može rezultirati promjenama radne etike zbog osjećaja obeshrabrenosti. Iz takve situacije se često pojavljuju osjećaj pesimizma i negativni stavovi prema traženju posla, što značajno umanjuje mogućnosti zaposlenja u budućnosti. Ako takve vrijednosti budu prenesene na djecu, njihovo će ponašanje biti pogođeno istim alternativnim radnim vrijednostima.
- b. *Kriminalno ponašanje i delikvencija.* Među vrijednostima koje mladi usvajaju u procesu socijalizacije se svakako nalazi i pronalazak posla kao metoda privređivanja za ostvarenje ekonomske sigurnosti. Kada su mladi spriječeni u privređivanju zbog nezaposlenosti, dio njih se može okrenuti delikvenciji i kriminalnom ponašanju. Kaznena djela koja u toj situaciji počine su kaznena djela iz materijalnih razloga. S druge strane, mladi s kriminalnim dosjeom imaju manje šanse za zapošljavanje u budućnosti jer su poslodavci manje skloni sklapanju ugovora o radu s osobama koje su počinile kazneno djelo.

Dugoročna nezaposlenost smanjuje percepciju jednakih šansi što dovodi do toga da mladi krive vlast i gospodarstvo u cjelini (posebice privatni sektor) kao glavne krivce za vlastito stanje te ih navodi na pomisao da će ekonomski biti uspješniji ako pristupe ilegalnom tržištu (npr. prodaja droge) ili nasilnom iskazivanju bijesa

i očaja. Istraživanja pokazuju da postoji značajna korelacija između nezaposlenosti s jedne strane, te kriminalnog ponašanja, delikvencije i nasilja s druge strane. Takva situacija povećava troškove represivnog aparata u državi, a program suzbijanja nezaposlenosti ne samo da bi smanjio troškove koji se koriste za suzbijanje preprodaje druge i kriminalnih aktivnosti, već bi imao kratkoročne i dugoročne pozitivne posljedice na društvenom i gospodarskom planu.

- c. *Pojava „potklase“ mladih.* Pojam potklase mladih obuhvaća skupinu nezaposlenih mladih koji su društveno marginalizirani i odvojeni od glavnih struja u društvu. Mlade iz takve skupine obilježava fatalizam, niska samoefikasnost, niska razina aspiracija te sumnja u sebe i svoje sposobnosti. Ekonomska i socijalna pozicija mladih iz takve skupine je visoko rizična jer se u slučajevima dugotrajne nezaposlenosti kod njih mogu javiti osjećaji rezignacije, apatija i fatalizam što im dodatno smanjuje buduće šanse za zapošljavanje, a takvi se osjećaji spram tržišta rada mogu prenijeti i na njihovu djecu.
- d. *Neisplativost javnih investicija.* Država će trpjeti, i već trpi, goleme gubitke zbog izostanka povrata javnih investicija u obrazovanje. Republika Hrvatska prosječno ulaže oko 32.000,00 HRK godišnje u studenta/icu koji/a redovito ispunjava sve studijske obveze tijekom jedne akademske godine, što za petogodišnji studij iznosi 160.000,00 HRK. Međutim, prema nekim procjenama, emigracijom mlade visokoobrazovane osobe RH na godišnjoj razini ostvaruje gubitak od oko 11.000,00 EUR.

Prema procjenama Europske komisije koje su iznesene u Izvješću o starenju stanovništva u Europi, za razdoblje do 2060. godine, ako se negativni trendovi nastave, hrvatsko će se stanovništvo smanjiti za 600.000 stanovnika, što će najviše pogoditi najmlađu dobnu kohortu (0-14) koja će se smanjiti do razine od 13,9% u odnosu na 14,9% u 2013. godini. Takav će sustav biti u potpunosti socijalno i financijski neodrživ.

S druge strane, od mladih koji su zaposlenih, njih 40% ne radi u struci. Izostanak rada u struci mladima onemogućuje dokazivanje i pitanje je hoće li u struci u budućnosti ikada napredovati jer je upitno hoće li naći posao za kojeg su obrazovani zbog iznimno ograničenog broja radnih mjesta, ali i kontinuirano izlaska mladih iz obrazovanja na tržište rada. Takve startne pozicije na tržištu rada nisu obećavajuće, a istraživanja pokazuju da će takvi mladi u budućnosti biti osuđeni na ograničena primanja. U takvim situacijama, upitna je i mogućnost mladih za rješavanje stambenog pitanja i zasnivanje obitelji u budućnosti.

Nejednakost obrazovnih šansi

Hrvatski sustav srednjeg i visokog školstva je, prema istraživanjima Instituta za razvoj obrazovanja, nepravedan i socijalno neosjetljiv. Dva se temeljna problema vežu za srednje školstvo u Hrvatskoj. Prvi adresira upisnu politiku koja ima snažnu klasnu dimenziju. Srednje trogodišnje i četverogodišnje škole obično upisuju učenici i učenice koji/e dolaze iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa u kojima roditelji nisu ostvarili najviše obrazovne ishode. Također, djeca iz ruralnih krajeva najčešće upisuju srednje strukovne škole. Upisna politika u gimnazijama pokazuje drugačiji oblik inklinacije te ju

upisuju učenici i učenice koji dolaze iz obitelji višeg socioekonomskog statusa i čiji su roditelji postigli više obrazovne ishode.

Neovisno o tipu srednje škole koju završavaju, učenici i učenice da bi mogli upisati visokoškolski program prvog stupnja moraju položiti ispite državne mature što je drugi problem vezan u srednje školstvo. Naime, ispiti državne mature izrađuju se prema gimnazijskom programu te učenicima i učenicama srednje škole predstavljaju jedan od faktora koji utječu na njihovo odustajanje od studiranja. O strukovnoj je maturi, koja je nužno potrebna u srednjoškolskom obrazovanju u Hrvatskoj, rijetko bilo riječi i upitno je njeno uvođenje u selekcijski upisni sustav na visoka učilišta.

Što se tiče visokoškolskog obrazovanja, upisni trendovi koji započinju srednjoškolskom upisnom politikom, nastavljaju se i na razini visokog obrazovanja. Binarni sustav i u ovom slučaju predstavlja element klasne diferencijacije studentskog tijela. Studentsko tijelo iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa čiji roditelji imaju niže obrazovne ishode obično su zastupljeniji na stručnim studijima, dok su studenti i studentice koji potječu iz obitelji višeg socioekonomskog statusa i čiji roditelji imaju više obrazovne ishode značajnije zastupljeni na sveučilišnim studijima. Tome treba pridodati i uvriježeno socijalno vrednovanje sveučilišnih studija kao vrjednijih i značajnijih od stručnih koje prevladava u dijelu akademske javnosti u Hrvatskoj, što je u suprotnosti s trendovima koji se događaju u pojedinim zemljama Europske unije, kao što je slučaj Irske i Njemačke, u kojima se vrijednost i potencijal stručnih studija znatno više njeguje nego u Hrvatskoj.

Klasna diferencijacija studentskog i učeničkog tijela za posljedice ima stvaranje negativnih ishoda za osobe koje dolaze iz siromašnijih obitelji. Budući da upisuju srednje strukovne škole, šanse da će upisati visokoškolski program su niže, a ako upišu, najčešće upisuju stručne studije. Ako tome pridodamo podatke o zaposlivosti, takvi učenici i učenice odnosno studenti i studentice imaju znatno manje šanse za pronalazak posla, a ako ga i nađu, imat će značajno smanjene prihode od onih koji upisuju gimnazije i sveučilišne studije. Takav sustav koji konstruira klasnu diferencijaciju učeničkog i studentskog tijela nije održiv jer je inkompatibilan s idejom društvene pravednosti, budući da se pokazuje da nejednakost obrazovnih šansi direktno ima posljedice za nejednakost šansi na tržištu rada.

Politička kultura mladih

Politički stavovi i ponašanje mladih se u suvremenim demokracijama smatraju neophodnima za integraciju mladih u društvo te za njihovu aktivnu participaciju. Prema istraživanju Mladi u vremenu krize koje je proveo Institut za društvena istraživanja, mladi u Hrvatskoj su više nezainteresirani nego zainteresirani za politiku i političko djelovanje, a posebice za institucionalnu politiku. Od spektra oblika političkog djelovanja, oni mladi koje takvo djelovanje zanima radije biraju aktivizam i prosvjede, nego institucionalne oblike djelovanja.

Prema navedenom istraživanju, svaka druga mlada osoba u Hrvatskoj se ne uspijeva opredijeliti na ideološkom spektru, dok druga polovica najčešće odabire ideološki centar (31%), zatim desnicu (10%) i ljevicu (9%). Lijevo orijentirana mladež je obično obrazovanija i urbanija populacija srednjeg sloja, unutar koje važnu skupinu čine

studenti i studentice. S druge strane, desno orijentirana mladež je obično niže obrazovana populacija iz ruralnih krajeva, a važnu skupinu unutar njih čine učenici.

Vrlo inertna politička kultura mladih očituje se i prilikom korištenja aktivnog biračkog prava gdje mladi vrlo rijetko izlaze na izbore. Profil mladih koji najčešće sudjeluju u aktivnom biranju uključuje odrasliju skupinu mladih (bliže 27. godini) koja je obrazovanija i zaposlenija od skupine mladih koja rjeđe izlazi na izbore. Oni koji od izbora apstiniraju su obično osobe koje imaju osjećaj nemogućnosti utjecanja na rad institucija te svoj glas obično smatraju minornim. Jedan od ključnih razloga nezainteresiranosti mladih za politiku je razočaranost generacijskim predstavništvom u političkim institucijama i procesima te osjećaj izostanka predstavljenosti interesa mladih u politici. Za institucionalnu politiku mladi obično vežu „stare“ političare koji se nedovoljno bave temama mladih, iz čega dijelom crpe i osjećaj odbojnosti prema politici.

Statistički podaci iz navedenog istraživanja pokazuju da je politička kultura mladih razvijenija kod odraslije skupine mladih nego kod mladih niže dobi, što otvara prostor razvoju građanskih i političkih kompetencija mladih niže dobne skupine. Jedan od razloga koji zasigurno utječu na izostanak aktivnije političke kulture mladih je i problem političkog obrazovanja u formalnom obrazovanju koje je značajno ograničeno, ali i potpuni izostanak građanskog odgoja. O potonjem je bilo riječi tijekom proteklih godina, no njegovo je uvođenje bez strukture kurikularne reforme ocijenjeno nepovoljnim i opterećujućim za učenike i učenice, a zbog ideoloških prijepora oko kurikuluma njegovo je uvođenje izloženo i značajnom pritisku.

Socijalno povjerenje mladih

Socijalno povjerenje odnosi se na horizontalno povezivanje među pojedincima u društvu koje je važno jer predstavlja indikator demokratičnosti zajednice. One zajednice u kojima je socijalno povjerenje veće smatraju se više demokratičnima od onih u kojima je to isto povjerenje na nižem stupnju.

Istraživanje o socijalnom povjerenju mladih u RH koje je proveo Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, pokazuje da mladi najveće povjerenje imaju prema članovima vlastitih obitelji, prijateljima i rođacima, dok su najmanje povjerljivi u susjede, osobe druge vjeroispovijesti, vjerske vođe i osobe drugačijih političkih uvjerenja od njihovih. Mladi čiji roditelji imaju niže obrazovno postignuće značajno su nepovjerljiviji prema osobama drugačije vjeroispovijesti ili drugačijeg političkog opredjeljenja nego mladi iz obitelji čiji su roditelji postigli više obrazovne ishode.

Iako ih ne karakterizira visok stupanj socijalnog povjerenja, kao najvažnije vrijednosti mladi navode osobno dostojanstvo te tolerantnost i korektnost u međuljudskim odnosima. Međutim, istraživanje koje je proveo IDI pokazuje da je kod mladih značajno prisutna polarizacija drugih na poželjne i nepoželjne skupine. Tako u poželjne skupine s kojima prosjek mladih može ostvariti povjerenje i smatra ih dobrodošlima su osobe iz Zapadne Europe, SAD-a i Bosne i Hercegovine, dok u nepoželjne društvene skupine najčešće svrstavaju osobe iz balkanskih država (Srbija, Crna Gora, Makedonija, itd), a posebice pripadnike i pripadnice LGBT zajednice i Rome. Slična se inklinacija pokazuje i kod ispitivanja poželjnih i nepoželjnih etničkih skupina gdje se Nijemce, Amerikance i Talijane smatra najpoželjnijima, a Srbe, Albance i Rome najmanje poželjnim etničkim

skupinama u društvu. Istraživanje pokazuje da veći broj mladih u društvu Hrvatsku percipira u terminima ekskluzivnog nacionalizma s ukorijenjenom vizijom razvijenog Zapada i „divljeg“ Istoka.

Metode kojima se nastoji povećati socijalno povjerenje mladih u hrvatskom društvu su najčešće mobilnost i volonterski angažman. Mobilnost je u europskoj obrazovnoj politici upravo zbog ovakvih statistika postala jedan od temeljnih političkih prioriteta u kontekstu obrazovanja. Međutim, u srednjoškolskom sustavu u RH, mobilnost je značajno ograničena te da gotovo da i ne postoje rašireni i popularni programi učeničke mobilnosti. U visokom je obrazovanju, akademska mobilnost institucionalizirana i postoje brojni programi studentske razmjene koji su dostupni studentskom tijelu u Hrvatskoj, no međutim programi nisu dovoljno popularizirani i u njih nisu uložena značajnija financijska sredstva, o čemu svjedoči i niska akademska mobilnost hrvatskih studenata i studentica u odnosu na europski prosjek.

Kao druga metoda širenja uopćenog socijalnog povjerenja navodi se volonterski angažman koji u RH u posljednjih nekoliko godina postaje sve popularniji. U spomenutom istraživanju, čak 40% mladih izražava volju za uključivanjem u volonterske aktivnosti no stvarno uključivanje ostvaruje tek njih 13%. Također, 40% mladih ne pokazuje nikakav interes za bilo kakav oblik dobrotvornog rada. Kao aktivnost kojom se stječu različita znanja i vještine te se šire socijalne mreže i razvija osjećaj solidarnost, možemo ocijeniti da je volonterski angažman kod mladih u Hrvatskoj nerazvijen te da ga treba kontinuirano poticati. Najviše su za volonterski angažman zainteresirani mladi iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa te mladi iz ruralnih krajeva, što otvara prostor za aktivniju promociju organizacija civilnog društva posebice u ruralnim krajevima što može imati socijalne, ali i financijske benefite za mlade.

3. CILJEVI I STRATEGIJA

Cilj politike mladih je omogućiti adekvatnu integraciju mladih u društvo što će rezultirati poboljšanjem socioekonomske situacije mladih i pridonijeti usporavanju negativnih demografskih trendova i poboljšanju opće gospodarske situacije u RH. Najvažniji aspekt nacionalne politike za mlade je zaustavljanje emigracije mladih osoba iz RH čije je ostvarenje neophodno za budućih socijalni i gospodarski razvoj države.

Prioriteti politike mladih su:

1. Osvještavanje o negativnim dalekosežnim posljedicama nezaposlenosti mladih.
2. Podizanje stope zaposlenosti mladih kroz osnaživanje postojećih i uvođenje novih mjera za zapošljavanje te kroz jačanje kompetencija za cjeloživotno učenje.
3. Ublažavanje negativnih demografskih trendova kroz zaustavljanje emigracije mladih iz RH.
4. Stvaranje prostora za aktivnije uključivanje mladih u razvoj zajednice u kojoj žive.
5. Jačanje političke kulture i društvene participacije mladih.

4. TAKTIČKI ALATI

Za potrebe ostvarenja ciljeva i prioriteta nacionalne politike mladih koriste se sljedeći alati:

- a) U području socijalne politike i politike zapošljavanja:
 1. Pokretanje Zaklade za zapošljavanje mladih.
 2. Donošenje nacionalne strategije za razvoj ljudskih potencijala.
 3. Priprema i provedba medijske kampanje kojom će se osvještavati o problemima i dugoročnim negativnim aspektima neintegriranosti mladih u društvo i kojom će se prikupljati dodatna sredstva za zapošljavanje mladih osoba.
 4. Izrada nacionalnog programa za zapošljavanje mladih kroz uvođenje socijalno osjetljivih mjera za minimalno dvogodišnje zapošljavanje mladih kojim će se osigurati povrat dijela javnih investicija u obrazovanje.
 5. Pozicioniranje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) kao aktivnog medijatora između nezaposlenih i ekonomski neaktivnih (NEET) mladih i poslodavaca.
 6. Donošenje Zakona o mladima kojim će se regulirati prava i obveze mladih u procesu potpune i adekvatne integracije u društvo.

7. Povećanje financiranja udruga mladih i za mlade koje doprinose socijalnom uključivanju mladih.
8. Informiranje mladih osoba u Hrvatskoj o poduzetništvu i poduzetničkom potencijalu kroz javne kampanje i stimulirajuće start-up programe samozapošljavanja.

b) U području obrazovanja:

1. Uvođenje karijernog savjetovanja u obvezno obrazovanje.
2. Uvođenje obvezne stručne prakse u srednje strukovne škole i visokoškolske studijske programe.
3. Kompletiranje Registra HKO-a i jasno definiranje standarda kvalifikacija i standarda zanimanja za obrazovne programe.
4. Povećanje javnog ulaganja u obrazovne programe koji su deficitni na hrvatskom tržištu rada, kao i u neformalne programe i programe cjeloživotnog obrazovanja.
5. Razvoj kurikuluma za razvoj građanskih i političkih kompetencija mladih u formalnom obrazovanju.
6. Poticanje daljnje međunarodne studentske mobilnosti i stvaranje programa za mobilnost učenika i učenica srednjih škola što za cilj ima razvoj interkulturalnih kompetencija mladih.

c) U području društvene participacije mladih:

1. Uključivanje mladih osoba u odlučivanje na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini kroz daljnje poticanje i specifikaciju rada savjetodavnih tijela mladih s ciljem proširenja prostora za sudjelovanje mladih u stvaranju javnih politika.
2. Daljnje poticanje međunarodne mobilnosti mladih s ciljem razvijanja interkulturalnih kompetencija.
3. Podupiranje organizacija civilnog društva koje se bave razvojem političke kulture i demokratskih vrijednosti kod mladih.

9. FINANCIJSKI INSTRUMENTI

Provedba taktičkih alata financirat će se sredstvima državnog proračuna, Europskog socijalnog fonda, Zaklade za zapošljavanje mladih, kao i sredstvima jedinica lokalne i regionalne samouprave.

10. METODE EVALUACIJE

Rezultati provedbe taktičkih alata ove sektorske politike evaluirat će se kroz kontinuirano mjerenje stope nezaposlenosti mladih i stope emigracije mladih iz RH.

11. POVEZANOST S DRUGIM POLITIKAMA

Politika mladih korelira s drugim nacionalnim sektorskim politikama Održivog razvoja Hrvatske kao što su politika suzbijanja siromaštva, politika obrazovanja i znanosti, demografska politika, socijalna politika te politike iz područja gospodarstva.